

Магістр 2 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ УСТАТКУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Визначено основні критерії оцінки обладнання підприємств України, встановлено важливість оцінки як методу бухгалтерського обліку, розкрито етапи, підходи, методи оцінювання, виявлено необхідність оцінки для ефективного управління активами підприємства.

Аннотация. Определены основные критерии оценки оборудования предприятий Украины, установлена важность оценки как метода бухгалтерского учета, раскрыты этапы, подходы, методы оценки, выявлена необходимость оценки для эффективного управления активами предприятия.

Annotation. The main criteria of equipment evaluation at the enterprises of Ukraine are identified, the necessity of evaluation in accounting is set, the main steps, approaches, assessment methods are uncovered, the necessity of evaluation for effective company assets management is revealed.

Ключові слова: оцінка обладнання, вартість відтворення об'єкта оцінки, вартість заміщення об'єкта оцінки, об'єкт-аналог.

Достовірна оцінка основних засобів має велике значення для об'єктивної характеристики ресурсів підприємства і результатів його фінансово-господарської діяльності. Неправильна оцінка основних засобів може призвести до таких негативних наслідків: неточного розрахунку амортизації, собівартості і відпускних цін продукції, робіт, послуг, прибутковості, рентабельності та прибутку; спотворення сум нарахованого податку на прибуток; спотворення відображення в балансі діючих обсягів основних засобів; неправильного підрахунку деяких техніко-економічних показників, що характеризують використання основних засобів (знос, коефіцієнти вибуття, надходження, показники ефективності діяльності). Дослідження присвячено впорядкуванню особливостей оцінки обладнання, залежно від призначення оцінки, характеру (складу) вихідних даних і часу, виділеного замовником на проведення робіт з оцінки.

Виробниче підприємство характеризується складом застосовуваного в роботі устаткування. Від особливостей використовуваного обладнання залежить якість і кількість продукції. Яким би важливим не було питання оцінки обладнання, як свідчить історія бухгалтерського обліку, єдності поглядів серед вчених щодо оцінки не було. Ще Лука Пачолі вказував на дві протилежні рекомендації: оцінка за продажними максимально високими цінами (що вело до систематичного завищення величини капіталу і зменшення суми відображеної прибутку) і за собівартістю, яку автор пропонував застосовувати в поточному обліку [1, с. 205]. Принцип оцінки за собівартістю в своїх роботах розвивали такі вчені, як: Е. Леоте, К. Бурніс – представники французької школи [2, с. 47]. Т. Лімперг (1879 – 1961 рр.), представник німецької школи, запропонував теорію, відповідно до якої облік слід вести не за собівартістю і не за поточними цінами, а звітність повинна відображати врахування цінності за відновної вартості. Тільки це, на думку автора, дозволить підприємствам підтримувати життєздатність [3, с. 89]. С. Глебов пропонував систематичну переоцінку врахованих речей [3, с. 140]. Проти такої думки виступав А. Рудановський, оцінка, на його думку, – виявлення фінансового результату, який може виникнути тільки в процесі реалізації і не повинен бути засобом виробничих переоцінок, оскільки всі цінності відображаються за собівартістю. Проте в одній зі своїх книжок він визнав необхідність двох оцінок (за собівартістю і за продажними цінами).

Об'єктом дослідження є процес оцінки устаткування на підприємствах України.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні підходи та рекомендації щодо оцінки вартості устаткування підприємства.

Ринкова вартість обладнання знаходиться в постійній зміні у зв'язку з величезними темпами розвитку технічного прогресу, кон'юнктури ринку та інноваційних нововведень. Крім того, ринкові ціни на обладнання схильні до процесів інфляції і дефляції. Усі перераховані чинники підтверджують необхідність періодичної оцінки машин і устаткування для приведення їх вартості у відповідність із сьогоdnішнім днем. Види машин і обладнання, що підлягають оцінці: інженерні пристосування, верстати, інструмент; інші спеціалізовані автотранспортні засоби; виробничі лінії; оцінка машин і обладнання, в тому числі унікальних або знятих з виробництва.

Оцінка обладнання – вид оцінної діяльності, що відрізняється від інших видів оцінки винятковою різноманітністю об'єктів оцінки. Він включає в себе визначення вартості практично всього спектру об'єктів рухомого майна: верстатів, приладів, комп'ютерів, технологічних комплексів і потокових ліній, силових агрегатів, оргтехніки, меблів, офісного устаткування, побутових предметів та інших об'єктів, які відносяться до рухомого майна. При проведенні експертизи оцінювач встановлює вартість об'єктів-аналогів (подібний за основними економічними, матеріальним, технічним та іншими характеристиками об'єкту оцінки інший об'єкт, ціна якого відома з угоди, що відбулася при подібних умовах), присутніх на ринку, визначає знос і можливість отримання доходів від використання або продажу оцінюваного

об'єкта. Багаторічний досвід роботи оцінювачів та їх професіоналізм дозволяє гарантувати точність, своєчасність, об'єктивність даного виду оцінки.

Необхідність в оцінці обладнання виникає при оформленні: купівлі, продажу, дарування, страхування, кредиту або іпотеки, банкрутства або ліквідації підприємства, спадщини, розгляду майнових спорів у судах, проведення переоцінки фондів, при прийнятті рішень про інвестиції і внеску в статутний капітал, при злитті або розділі підприємств, здачі майна в оренду [4].

Здійснення оцінки обладнання досить складний, у технічному сенсі, процес. Точну, аргументовану оцінку вартості обладнання зможуть дати тільки висококласні фахівці оцінних компаній. На першому етапі проводиться підготовча робота. Усе оцінюване обладнання розбивається на групи за технічними характеристиками. Для цього фахівцями складається класифікований список усього обладнання та його комплектації. На другому етапі ведеться робота з оцінки обладнання за списком. На третьому етапі складається експертний висновок про повну вартість [5, с. 59]. При оцінці обладнання ключову роль відіграє ступінь зносу устаткування, який впливає на вартість більш істотно, ніж при розгляді об'єктів нерухомості, зокрема будівель і споруд (таблиця).

Таблиця

Види зносу обладнання

Види зносу	Визначення
1. Фізичний знос	втрати вартості внаслідок погіршення працездатності машини (об'єкта оцінки), обумовленого природним її зношуванням у процесі експлуатації або тривалого зберігання
2. Функціональний знос	втрати вартості машиною (об'єктом оцінки) в результаті застосування нових технологій і матеріалів при виробництві аналогічного обладнання
3. Зовнішній економічний знос	втрати вартості машиною (об'єктом оцінки), зумовлена впливом зовнішніх відносно факторів

У більшості випадків експерту доводиться мати справу зі спецтехнікою, що має певний ступінь зносу, причому всіх трьох видів: функціонального, фізичного та економічного. Поряд з цим на ринкову вартість обладнання можуть впливати такі виняткові якості, як винятковий товарний знак, ступінь новизни й унікальності в галузі, статус винаходу і т. д. Також слід враховувати, чи перебувало досліджуване обладнання в експлуатації до дати оцінки, чи воно було законсервоване [6].

Професійна оцінка обладнання – важливий і часто єдиний спосіб визначити реальну вартість активної частини основних фондів підприємства. Оцінка вартості обладнання здійснюється кількома методами, в тому числі із застосуванням спеціалізованих баз даних, що містять як цінову інформацію, так і технічні параметри.

Між ринковою вартістю об'єктів і його справедливою вартістю можна поставити знак рівності. Професійна незалежна оцінка дає практично значущу інформацію про вартість обладнання. Обладнання та машини належать до основних фондів підприємства, переоцінка яких повинна проводитися регулярно. Для галузей, діяльність яких пов'язана з обладнанням, ціни на яке змінюються швидко – оцінку слід проводити один раз на рік. У випадках, коли ціни стабільні – раз на 3 – 5 років [7, с. 75].

В оцінці устаткування завдання може полягати в оцінці тільки вартості відтворення або вартості заміщення об'єкта. Вартість відтворення об'єкта оцінки – сума витрат у ринкових цінах, що існують на дату проведення оцінки, з урахуванням зносу об'єкта оцінки.

Вартість заміщення об'єкта оцінки – сума витрат на створення об'єкта, ідентичного об'єкту оцінки, в ринкових цінах, що існують на дату проведення оцінки із застосуванням ідентичних матеріалів і технологій, з урахуванням зносу об'єкта оцінки [8, с. 187].

Основним призначенням вартості відтворення та вартості заміщення є нарахування бухгалтерського зносу (амортизації), розрахунок податків і статистичний облік національного багатства. Для того щоб уникнути спотворень дійсних значень цих величин, необхідна регулярна переоцінка основних фондів.

Для визначення ринкової або іншого виду вартості устаткування застосовуються спеціальні підходи та методи. Кожен метод оцінки припускає попередній аналіз певної інформаційної бази і відповідний алгоритм розрахунку. Усі методи оцінки дозволяють визначити вартість майна на конкретну дату, всі методи є ринковими, тому що враховують нинішню ринкову кон'юнктуру, ринкові очікування інвесторів, ринкові ризики, пов'язані з оцінюваним об'єктом.

Залежно від факторів вартості, що є основними змінними в алгоритмах, методи оцінки поділяються на методи дохідного, порівняльного та витратного підходу. При оцінці з позиції дохідного підходу, головним є дохід, як основний чинник, що визначає величину вартості об'єкта. Чим більше дохід, принесений об'єктом оцінки, тим більше величина його ринкової вартості за інших рівних умов. При цьому має значення тривалість періоду отримання можливого доходу, ступінь і вид ризиків, що супроводжують даний процес. Прибутковий підхід доцільно застосовувати, наприклад, для технологічних ліній з виробництва конкурентоспроможної, ліквідної і дохідної продукції [9, с. 17].

Методи порівняльного підходу особливо ефективні при існуванні активного ринку порівнянних об'єктів. Якщо ж ринкова інформація бідна, угоди купівлі-продажу нерегулярні, ринок занадто монополізований, то оцінки цими методами стають неточними, а іноді і неможливими. Ринковий підхід найбільш застосований для тих видів машин і устаткування, які мають розвинений вторинний ринок: багато видів верстатів та інше стандартне серійне обладнання [10, с. 162].

Сутність витратного методу в оцінці машин і устаткування в тому, що обізнаний інвестор не заплатить за об'єкт більшу суму, порівняно з витратами на виробництво (придбання) аналогічного об'єкта однакової корисності з порівняними техніко-експлуатаційними показниками. При оцінці витратним підходом якби моделюється процес формування ціни продавця (пропозиції) виходячи з міркувань

покриття ціною всіх вироблених витрат і отримання достатнього прибутку [11, с. 384]. У цілому, всі три підходи пов'язані між собою. Кожен з них пропонує використання різних видів інформації, одержуваної на ринку. На сучасному ринку всі три підходи повинні привести до однієї і тієї ж величини вартості. Однак більшість ринків є недосконалими, пропозиція і попит не знаходяться в рівновазі. Потенційні користувачі можуть бути неправильно інформовані, виробники можуть бути неефективні [12].

Отже, на сучасному етапі розвитку суспільства важливу роль у діяльності суб'єктів господарювання відіграє обладнання. Воно використовується у виробництві продукції, виконанні робіт, наданні послуг, необхідних для задоволення потреб управлінського і виробничого персоналу. На основі інформації про його стан інвестори приймають рішення про інвестиційні вкладення. Для ефективного управління активами підприємства необхідна урегульованість питань, що стосуються їх облікового відображення, нарахування амортизації та визначення вартості об'єктів оцінки.

Наук. керівн. Хохлов М. П.

Література: 1. Пачоли Л. Трактат о счетах и записях / Л. Пачоли. – М., 1983. 2. Леотэ Э. Общие руководящие начала счетоведения / Э. Леотэ, А. Гильбо ; пер. с франц. Н. В. Богородского ; под ред. А. П. Рудановского. – М., 1924. 3. Ткаченко Л. Особливості оцінки основних засобів: історія і сучасність / Л. Ткаченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 10. – 206 с. 4. Положения (Национальный стандарт № 1) оценки имущества "Общие Положения оценки имущества и имущественных прав". 5. Артеменків І. Л. Особливості обліку та оцінки нерухомості та інших основних засобів підприємств у відповідності з новими вимогами МСФЗ [Електронний ресурс] / І. Л. Артеменків, А. І. Артеменків // Журнал "Питання оцінки". – 2010 – № 4. Режим доступу : <http://www.Appraiser.ru>. 6. Про оцінку майна, майнових прав і професійної оцінної діяльності в Україні : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>. 7. Щербаков В. А. Оценка стоимости предприятия (бизнеса) / Щербаков В. А., Щербакова Н. А. – М. : Омега-Л, 2012. – 288 с. 8. Оценка стоимости машин и оборудования : учебное пособие / под общей редакцией Антонова В. П. – М. : Издательский дом "Русская оценка", 2010. – 254 с. 9. Методологические основы оценки стоимости имущества / Микерин Г. И. и др. – М. : Интерреклама, 2012. 10. Грязнова А. Г. Оцінка бізнесу : підручник / А. Г. Грязнова, М. А. Федотова – 2-ге вид. – 2012. 11. Попова Л. В. Оцінка та оподаткування нерухомого та іншого майна підприємств: методи і практика / Л. В. Попова. – К. : Вид. "Справа і Сервіс", 2010. – 512 с. 12. <http://www.appraiser.ru>.